

Skipulagsstofnun

Borgartún 7b

105 Reykjavík

Skilað á skipulagsgátt

19.08.2024 Reykjavík

Vindorkuver í Garpsdal

Nú eru nokkur vindorkuver samtímis komin á umsagnarstig eða lengra án þess að raunveruleg pólitísk og opin umræða hafi farið fram þörfina fyrir virkjanir þessar, hvað þá til hvernig orkan úr þeim verði nýtt. Ekki liggja heldur fyrir upplýsingar hvaðan jöfnunarorkan eigi að koma, eða hver útvegur hana. Tillögur um stærð, fjölda og hæð mastra og staðsetning vindorkuveranna hafa hingað til einvörðungu stjórnast af vilja framkvæmdaaðila sem eru að helga sér land fyrir þessar stórvirkjanir. Fyrir liggur að stór hluti landsins er nú undir, og víðast hvar sæjust einhver þeirra orkuvera sem nú hafa verið teiknuð upp af ólíkum aðilum, ef öll þessi áform yrðu að veruleika. Örplastmengun yrði mikil, vegagerð og steypa undir orkumöstrin spillti stórum svæðum, auk tenginga við raflínur þar sem orkuinnviðir eru ekki fyrir. Ljóst er að vindvæðing landsins setur íslenska náttúru í mikla hættu og er eðlilega með umdeildustu áformum samtímans. Á meðan almenningur fær hvert skipulagið á eftir öðru, um risavindver inn á opinberar gáttir til umsagnar, takast ráðherrar í sömu stjórn á um eignarhald, orkunýtingu og þörf fyrir þetta áhlaup á náttúruna hringinn í kringum landið. Ríkisstjórnin virðist þó vera að ýta vindorkunni hratt áfram eins og umhverfis- orku- og auðlindaráðherra hefur lagt ríka áherslu á.

Umhverfis-, orku- og loftslagsráðherra á dagskrá ríkisstjórnarfundar 16. ágúst.

1) Tillaga til þingsályktunar um stefnu stjórnvalda um uppbyggingu vindorku á Íslandi

2) Frumvarp um breytingu á lögum um verndar- og orkunýtingaráætlun, nr. 48/2011 (virkjunarkostir í vindorku)

Auk vilja í ríkisstjórn til að greiða götu orkuframleiðslu sem hraðast, er lögð áhersla á atvinnufrelsi fyrirtækja í uppbyggingu vindorkuvera, sem líklegt er að hafi í för með sér að fyrirtækin verði áfram í forystu um uppbygginguna en ekki stjórnvöld. Heildarsýn skorti og náttúran njóti ekki vafans. Sýna þarf varúð gagnvart náttúrunni og móta langtíma stefnu um vindorku fyrir landið allt. Það er von Landverndar að mál þau sem ríkisstjórnin afgreiddi frá sér nýlega verði unnin vel í nefndum Alþingis, fái góða kynningu og að þeim verði lokið með ýrtrustu varúðarviðmiðum gagnvart náttúru landsins. Óviðunandi er að áform um nýjar stórvirkjanir spretti upp í umsagnargáttum áður en að því verki loknu. Stjórn Landverndar sendi frá sér eftirfarandi yfirlýsingu á dögnum þegar fyrsta virkjanaleyfið í vindorku á landinu var gefið út í síðustu viku.

Stór tímamót og ástæða til varúðar

Í kjölfar útgáfu virkjanaleyfis fyrir vindorkuveri við Búrfell lýsir Landvernd eftir heildarstefnu og lýðræðislegri umræðu um kosti og galla við nýtingu vindorku á Íslandi og telur ótímabært að gefa út virkjanaleyfi til vindorkuframléiðslu meðan slík stefna er óunnin. Þá framleiðir Ísland meiri raforku á mann en nokkuð annað land. Landvernd tekur undir ummæli orkumálastjóra um brýna nauðsyn þess að stjórnvöld móti langtímastefnu, um í hvað eigi að nýta vindorkuna og hvort vindorkuver verði stór eða lítil, mörg eða fá og að ræða þurfi eignarhald vindorkuvera.

Landvernd hefur skilað umsögnum um málið á fyrri stigum og meðal annars hefur komið fram að virkjunarhugmyndin er sannarlega því á svæði sem teljast verður hafa mikil áhrif á víðerni og miðhálandi. Þó hefur Landvernd haft áhrif á staðsetninguna frá fyrri stigum til að lágmarka sjónræn áhrif. Þrátt fyrir að svæðið sé að stórum hluta þegar raskað af virkjunum, þá yrðu sjónræn áhrif af vindorkuverinu mikil og sæjust víða að. Að mati Landverndar má ekki skerða verndargildi miðhálandisins og möguleika á stofnun þjóðgarðs á svæðinu.

Orkumálastjóri segir að almenningur hafi ekki séð mannvirki af þessari stærðargráðu áður hér á landi, eins og það sem nú á að leyfa innan við Búrfell. Landvernd telur að stærð orkuvera, hæð mastra, fjöldi þeirra, staðsetning, eignarhald og orkunýting eigi heima í langtímastefnumótun. Það er óábyrgt að brjóta blað í orkumálum með byggingu vindorkuvera án þess að stefnumótun liggja fyrir.

Fyrsta leyfi Orkustofnunar til vindorkuframléiðslu er því bæði mikið áhyggjuefni og hvatning til náttúruverndarsinna og almennings um að þrýsta á stjórnvöld að móta stefnu í tæka tíð, en ekki eftir að framkvæmdir sem nú eru á teikniborðinu á tugum svæða hringinn í kringum landið verða komnar svo langt að erfitt sé að hafa áhrif á þær.

Landvernd leggst gegn vindorkuveri í grennd við Garpsdal sumpart af sömu ástæðum og fram koma í samþykkt stjórnar Landverndar um vindorkuver ofan Búrfells, en einnig af fleiri ástæðum eins og áður er talið. Garpsdalur og nágrenni hans er slæmur kostur fyrir vindorku út frá náttúruvernd, verndun ósnortinnar svæða og verndun hafarnar í útrýmingarhættu. Öll vindorkuver við Breiðafjörð eru líkleg til ógna þessum stofni sérstaklega því langstærstur hluti hafarnarstofnins á Íslandi er einmitt við Breiðafjörð. Spörin frá Noregi hræða en þar er arnarfall mikið. Minna má á að einu af fyrsta vindorkuveri Noregs var lokað vegna dráps hafarna.

Fyrir hönd stjórnar Landverndar.

Þorgerður María Þorbjarnardóttir, formaður